

Aan de woordvoerders asiel van de commissie Veiligheid en Justitie
Per e-mail: cie.jv@tweedekamer.nl

Amsterdam, 23 september 2020

Standpunt VAJN over de huidige stand van zaken “Taskforce wegwerken achterstanden IND”

Geachte woordvoerders,

Bij schrijven van 7 september 2020 heeft de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid de Tweede Kamer geïnformeerd over de stand van zaken van de Taskforce van de IND, die is opgericht met het doel om de achterstanden weg te werken. In de brief wordt de impact van de huidige werkwijze op de verschillende ketenpartners besproken. Wat de gevolgen zijn voor de advocatuur blijft echter onbesproken. Dat is opvallend, omdat de advocatuur een belangrijke schakel is in de asielprocedure. Ook de gevolgen voor de asielzoekers blijven grotendeels onvermeld. Namens de Vereniging Asieladvocaten en -juristen Nederland (VAJN) wil ik hieronder hier wel op ingaan.

In de brief wordt verder een grotendeels positief beeld geschetst van de Taskforce. Buiten wat opstartproblemen zou alles goed gaan en zou zelfs het doel - alle asielaanvragen die zijn ingediend voor 1 april 2020 afdoen voor het einde van dit jaar - nog gehaald kunnen worden. Dit terwijl op 7 september slechts ongeveer een kwart van deze zaken was afgehandeld.

Geen respect voor de vrije advocaatkeuze

Het positieve beeld dat wordt geschetst van de Taskforce, zeker voor wat betreft de zorgvuldigheid, herkennen wij niet. “Opstartproblemen” is zeer zacht uitgedrukt. Sinds de invoering van de Taskforce is alle flexibiliteit overboord gegooid. Advocaten hebben geen enkele invloed meer op de planning van de procedures van hun cliënten, zij krijgen enkel een aankondiging, soms minder dan twee weken van te voren, van de dag waarop de cliënt, en dus ook de advocaat, beschikbaar moet zijn. Het voorbereidingsgesprek moet dan ook nog in die periode worden gepland. Hier is geen enkele flexibiliteit in mogelijk, ook niet als die dag in een vakantie valt, een vaste vrije dag is of simpelweg al vol was – bijvoorbeeld doordat de IND al zaken voor die dag had ingepland, want de IND en de Taskforce werken langs elkaar heen.

Verzoeken van de VAJN aan de Taskforce om enige tegemoetkoming door bijvoorbeeld niet één dag aan te wijzen maar om enkele dagen voor te stellen, zijn afgewezen. De agenda’s van advocaten liggen overhoop. Asielzoekers worden vaak gedwongen gescheiden van de advocaat van hun voorkeur, omdat die hen simpelweg niet kan bijstaan op de aangewezen dag. Vaak is dit nadat de advocaat zijn cliënt al een jaar of langer heeft bijgestaan. Het recht op vrije advocaatkeuze, een belangrijk uitgangspunt in ons rechtssysteem, wordt op deze wijze bewust en uitdrukkelijk genegeerd. Daarbij komt dat als een advocaat er wel voor koos om de planning overhoop te gooien om de cliënt niet te laten vallen, er vaak een late afzegging van de IND volgde “vanwege capaciteitsgebrek”. Van onze leden weten wij dat dit de afgelopen maanden meerdere keren is voorgekomen. Voor de asielzoekers in kwestie, die dan al zeer lange tijd aan het wachten zijn, is dit zeer schrijnend.

Problemen in de communicatie

De Taskforce was verder vaak onbereikbaar. Stukken werden niet of te laat aangeleverd, waardoor geplande besprekingen tussen de advocaat en cliënt moesten worden verschoven. Verder bleven berichten vaak simpelweg geheel uit op de beslissingsdag van de procedure. Dan bleek dat de zaak stilzwijgend naar de verlengde procedure (VA-procedure) was gegaan.

Aanhoudende capaciteitsproblemen

De snelle planning door de Taskforce schiet ook het doel voorbij, aangezien al enkele weken na de oprichting van de Taskforce asielzaken structureel naar de VA-procedure werden gestuurd vanwege capaciteitsgebrek bij de IND, zonder dat duidelijk wordt gemaakt wanneer het besluit alsnog volgt. Uit het artikel van de Volkskrant van 4 september 2020, "Chaos bij IND-taskforce die achterstallige asielaanvragen moet wegwerken", hebben wij geleerd dat dit er vooral in is gelegen dat er geen senior medewerkers beschikbaar zijn om conceptbesluiten goed te keuren. In de brief van de staatssecretaris van 7 september wordt ook veel over het voorbereiden van de conceptbesluiten gesproken, maar het ontbreken van voldoende senior medewerkers - en de gevolgen daarvan - blijft onvermeld.

Gebrek in de zorgvuldigheid

Uit het artikel van de Volkskrant komt ook een heel ander beeld naar voren over de zorgvuldigheid waarmee de asielaanvragen worden behandeld. Vers aangestelde medewerkers worden al in hun eerste werkweek opgedragen om nog nieuwere medewerkers te begeleiden tijdens een gehoor. Dit gaat wel degelijk ten koste van de kwaliteit van die gehoren. Zonder de nodige ervaring kunnen signalen van bijvoorbeeld trauma's of psychische klachten bij de asielzoeker niet worden herkend. Ook komt het regelmatig voor dat zeer uitgebreid wordt doorgevraagd op (op het oog) irrelevante onderwerpen, waardoor de gehoren langer en onoverzichtelijker worden dan nodig.

De schriftelijke procedure

De schriftelijke procedure die eveneens in alle haast is ingevoerd, vertoont daarnaast ook grote gebreken. De protocollen worden tussentijds voortdurend aangepast en termijnen zijn niet helder. In de brief van 7 september schrijft de staatssecretaris dat er al 300 besluiten zouden zijn genomen, maar dit verbaast ons zeer. Bij het bestuur van de VAJN is namelijk vooralsnog geen enkel voorbeeld bekend van een besluit dat is genomen naar aanleiding van een schriftelijk gehoor.

Ongelijke behandeling

Tenslotte is een onbegrijpelijke keuze bij de invoering van de Taskforce, zoals ook beschreven in het hiervoor genoemde artikel in de Volkskrant, de ongelijke behandeling tussen asielzoekers die een aanvraag hebben ingediend voor 1 april 2020, en zij die dat vanaf die datum hebben gedaan. Vanwege de achterstanden wachten de asielzoekers in de eerste groep in de meeste gevallen langer dan een jaar op hun aanvraag, soms zelfs twee jaar. Al die tijd verblijven zij op een AZC, waar zij nu mensen zien binnenkomen die binnen enkele weken een uitnodiging krijgen voor een gehoor, en ook kort daarna een besluit krijgen op die aanvraag. Dit is zeer moeilijk te verkroppen. Hun leven staat stil, en vaak hebben zij nog familie wonen in gevaarlijke gebieden, met wie zij zich pas kunnen herenigen na afloop van de asielprocedure. De reputatieschade die de IND hierdoor oploopt bij asielzoekers is groot.

Conclusie

De werkwijze van de Taskforce en de gevolgen daarvan hebben een grote impact op advocaten en asielzoekers. De structuur is zoek, het plannen van werk is voor de advocatuur bemoeilijkt en vaak zelfs onmogelijk, met alle gevolgen van dien voor de vrije advocaatkeuze. Asielzoekers weten bovendien nog steeds niet waar ze aan toe zijn. De belofte dat snel wordt beslist op aanvragen van kansrijke asielzoekers is niet ingelost. Gelet op de huidige voortgang lijkt het niet realistisch dat de overige 11.000 zaken voor het einde van het jaar zullen worden afgedaan - zeker niet op zorgvuldige wijze. Daar komt bij dat asielzoekers ongelijk en dus oneerlijk worden behandeld.

De problemen blijven zich opstapelen. Het is niet overdreven om dit aan te duiden als een chaos.

Verder moet zorgvuldigheid niet enkel in woord vooropstaan, maar ook in daad. Het is nutteloos en contra-productief om asielprocedures te plannen als deze later moeten worden afgezegd vanwege capaciteitsgebrek. Hetzelfde geldt voor de VA-zendingen. Op het moment dat een gehoor wordt gepland, zou de mogelijkheid om binnen de Algemene Asiel-procedure een besluit te kunnen nemen gegarandeerd moeten zijn. Ook voor de schriftelijke procedure moet vooraf duidelijk worden gemaakt wanneer een besluit genomen kan worden en daar moet dan ook naar gehandeld worden. Tenslotte dient er een oplossing te worden gevonden voor de ongelijke behandeling waar asielzoekers mee te maken hebben. De asielzoekers die het langst aan het wachten zijn moeten weer het eerst aan de beurt moeten komen.

We zijn blij dat er eindelijk vaart wordt gemaakt met het afhandelen van asielaanvragen, maar de wijze waarop dat nu gebeurt is contra-productief. De Taskforce moet dringend worden bijgestuurd.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van de VAJN,
Sjoerd Thelosen